

Nyt olisi tehtävä viimeinen silaus varautumisessa väestön ikääntymisen haasteisiin

---

– *valtiovarainministeriön kansantalousosaston ylijohdaja
Jukka Pekkarisen haastattelu*

Heikki Taimio
Vanhempi tutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
heikki.taimio@labour.fi

Haastattelu on tehty 25.1.2007

Edessä ovat eduskuntavaalit, hallitusneuvottelut ja tulopoliittinen kierros. Valtiovarainministeriön kansantalousosastolla on tehty selvitystyötä, joka pohjustaa lähivuosien talouspoliittista linjaa. Väestön ikääntyminen asettaa sille suuria haasteita.

Oltuasi pitkään Palkansaajien tutkimuslaitoksen johtajana siirryit reilu vuosi sitten VM:n kansantalousosaston ylijohtajaksi. Miten olet kokenut työympäristön muutoksen?

”Päällimmäisenä mielessä on se, että tämä kokemus vahvisti sen, minkä olen kokenut aiemminkin: työympäristön muutos on aina hyväksi, ja ehkä ikää myöten vielä enemmän hyväksi. Sopivalla tavallahan tämä hallinnon ja ministeriön näkökulma poikkeaa ja täydentää sitä lähestymiskulmaa mikä tutkimuslaitoksissa ja niihin liittyvissä yhteyksissä on ollut. Siinä on paljon samaa, koska ei se ekonominen työ perusteiltaan ja nimenomaan minun tapauksessani ole niin kovin paljon erilaista, mutta näkökulma asioihin on erilainen.

Ensimmäisen vuoden aikana selvästi omassa elämässä tuntunut ero on se, että täällä läpi menevien asioiden virta on paljon isompi. Usein paneutumismahdollisuus on vähäisempi. Sen verran minulla vielä tutkijan vikaa on, että joskus jää kolkuttamaan mieltä, olikohan siinä nyt riittävästi paneutumista takana. Sellainen kiireen tuntu on enemmän tai vähemmän jatkuva, mutta siihen kyllä ajan myötä tottuu.

Voihan tässä nyt senkin sanoa, että tällä tavalla saadun matkan päästä katsoen PT:n kaltaiseen tutkimuslaitokseen kohdistunut aiempi arvostukseni on monella tavalla vahvistunut. Kyllä siellä ihmisillä on sekä monipuolista tietoa että kiinnostusta ja aktiivisuutta asioihin. Positiivinen piirre on hyvä porukan henki ja yhdessä tekemisen henki. Niille osaa antaa arvoa, kun on vähän etäisyyttä.”

Uraasi alkuvaiheessa profiloituit keynesiläisyyden tutkijana. Itse Keynesin ihanne taisi olla, että valistuneet ja puolueettomat virkamiehet asetettaisiin talouspolitiikan johtoon? Miten itse koet nyt asemiasi?

”Tämä on erittäin keskeinen kysymys. Keynesin suhtautuminen tähän asiaan oli mielenkiintoinen, ja sillä on tietty kantavuus myös nykypäivänä. Tietysti Keynesin suhtautumistapa tältä osin oli hänelle tyypillinen, kun hän oli englantilainen aristokraatti, joka harrasti moraalifilosofiaa ja jolla oli suhteellisen vahva filosofinen pohja yhteiskunnalliselle toiminnalleen. Hänän pohjimmiltaan suhtautui talouskysymyksiin sillä tavalla, etteivät ne ole ihmiskunnan keskeisiä kysymyksiä. Hänellä oli se profetia, että kun hänen kirjansa opit otetaan käyttöön, niin se on hammaslääkärioperaatiota, pikkujuttuja. Luulen, etteivät useimmat jaa tätä hänen käsitystään.

Silti sinne jää pohjalle itse asiassa sinun esille ottamasi kysymys, että talouspolitiikka uskottaisiin valistuneille ja puolueettomille virkamiehille. Keynesin nosti jossain esseessään esiin

Englannin Pankin ja sen riippumattoman aseman poliittisen päätöksenteon, hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan väliin jäävänä instituutiona. Hän piti hyvänä talouspoliittisen vastuun säilyttämistä tällaisille riippumattomille asiantuntijajelimille.

Nyhdän se on toteutettu keskuspankeissa hyvin pitkälle – toisten kuin keynesiläisten toimesta. Tässä suhteessahan sotiin jälkeen keynesiläiset edustivat enemmänkin keskuspankin lähentämistä poliittiseen päätöksentekoon. Luulen, ettei tätä tietä kuitenkaan voida edetä kuin määrämitta. Totta kai kes-

kuspankinkin itsenäisyys on delegoitua: sille annetaan tietty mandaatti hoitaa tiettyjä asioita. Poliittinen päätöksentekijä on tämän mandaatin hoitaja.

Asia muuttuu monella tapaa mutkallisemmaksi ja toisenlaiseksi, jos ajatellaan finanssipolitiikkaa. Nyhdän on herätetty sama kysymys myös siitä, pitäisikö ainakin finanssipolitiikan raamit jättää riippumattoman asiantuntijaelimen säädeltäväksi ja valvottavaksi (Wyplosz 2005).

Luulen, että näissä asioissa tällaisten poliittiseen harkintaan välttämättä liittyvien allokatiivisten, jakopoliittisten ja makrotaloudellisten kysymysten erottaminen toisistaan on hankalaa. Totta kai talouspolitiikassa virkamiehillä on tavanomaista painokkaampi rooli yrittää katsoa asioita pidemmän päälle, ja sillä tavalla tällainen riippumaton ääni myös virkamieskunnan kannalta on tärkeää poliittisen päätöksenteon tietyntä tukena, selkänोजना ja myös vahtikoirana. Mutta kyllä sen täällä selvästi näkee, että peruslinjaukset kuitenkin perustuvat poliittisiin päätöksiin.”

Suomen talouspolitiikan liikkumavara

Nyt politiikan merkitys on erityisen suuri, kun edessä ovat maalivaalit ja hallitusneuvottelut, ja syystupokin tulee ajankohtaiseksi melkein heti niiden jälkeen. Mikä nyt konkreettisesti on VM:n kansantalousosaston rooli tässä vaalien ja tupon alla?

”Ennen kuin menen siihen, niin olen aikaisemmin PT:ssä hankkimieni kokemusten perusteella kantanut huolta siitä, satsataanko hallitusneuvotteluissa käytettävissä olevaan informaatioon ja asiantuntemukseen riittävästi. Meillähan yllättävän vahvasti Suomessa on siirrytty siihen regiimiin, että hallituskauden talouspoliittinen linja ja myös keskeiset budjetin kautta toteutettavat allokatiiviset päätökset sovitaan hallitusohjelmassa. Jotta nämä päätökset tulisivat perustellusti tehdyiksi, niin siinä täytyisi olla vahva pohjatieto ja paras mahdollinen asiantuntemus käytettävissä. Tämä on viesti poliittisille puolueille, että ne pitäisivät huolta tästä.”

Finanssipolitiikka on liian poliittista jätettäväksi pelkästään virkamiehille.

Yksi ehkä keskeisimpiä asioita neljä vuotta sitten oli veronkevennysvara, joka silloin kirjattiin hallitusohjelmaan, ja vielä sen tarkistusmahdollisuuskin vaalikauden puolivälissä. Ilmeisesti se on tässä jatkossakin keskeinen asia.

”Totta kai, ja siihen liittyen meillä kansantalousosastolla on julkisen talouden näkymistä selvitystyötä tekeillä. Ylipäänsä meidän roolimme niin kuin koko ministeriön virkamiesten ja hallinnon rooli on tuottaa nyt pohjamateriaalia suhteellisen leveällä kauhalla liittyen sekä makroulottuvuuteen että rakenne- ja mikroulottuvuuteen. Me teemme julkisen talouden liikkumavara-arviointia¹, ja myös tietyissä rakenteellisissa kysymyksissä meillä on työtä tekeillä. On vaikea tietää, mikä rooli tällä työllä on juuri hallitusohjelmaneuvoittelussa, mutta onhan sitten jonkinlainen dossier (asiakirjat) olemassa, johon tukeudutaan jos tarvetta on. Meidän oma ajatuksemme on, että joka kevät ilmestyvään TS- eli Talouspolitiikan strategia-raporttiin sisällytetään tänä vuonna tämän työn keskeisiä tuloksia rakenteellisten kysymysten osalta.”

Mitä se talouspolitiikan liikkuma- tai pelivara oikein tarkoittaa?

”Se on hyvin monisyinen asia, ja olisi sinänsä mielenkiintoista tietää, mistä koko käsite on tullut käyttöön. Omassa taustatyössämme olemme yrittäneet tuoda talouspoliittiseen keskusteluun pitkän ajan näkökulman julkisen talouden kestävydestä nimenomaan demografisen muutoksen myötä. Sehän tulee mukaan finanssipolitiikan tavoitteenasetteluun sillä tavalla, että mikä on koko julkisen talouden – valtion, kuntien ja työeläkerahastojen – ylijäämätavoite, johon hallituksen tulisi talouspolitiikassaan pyrkiä. Tästä ylijäämätavoitteesta käsin voidaan sitten arvioida tietty veropolitiikan linja – mitä veroastetta pidetään poliittisesti tavoiteltavana – ja sitten tietyt menokehitykset. Ne muodostavat keskenään johdonmukaisen kokonaisuuden.

Kestävyyslaskelmissa on koko lailla perusteltu lähtökohta, että kokonaisveroaste pidetään vakiona. Se liittyy tasapuoliseen kohteluun esimerkiksi eri sukupolvien välillä. Meidän omia laskelmiamme voi pitää myös sellaisen muuttumattoman politiikan laskelmina, että niissä otetaan jo nyt tehdyt menopäätökset myös mukaan. Nyt on valmisteltu juuri virkamieskantana alustavat kehitykset seuraavalle hallituskaudelle. Ne ovat ns. tekniset kehitykset,

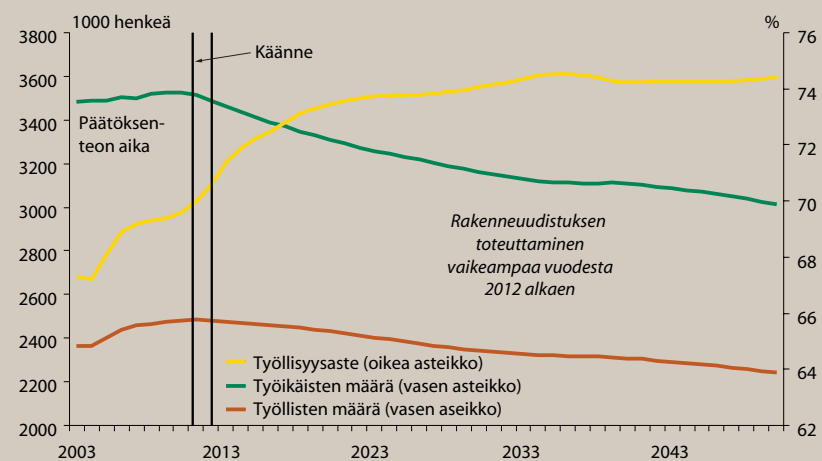
joissa ei oteta poliittista kantaa, ja ne sisältyvät tähän meidän laskelmaamme.”

Vain jokunen vaalikausi taaksepäin tällaisia laskelmia ei ollut. Yleensä hallituksia ja poliitikkoja on arvosteltu liiallisesta lyhytjänteisyydestä, siis siitä, että ne katsovat asioita korkeintaan vaalikauden loppuun asti, tai seuraaviin vaaleihin asti, mitä vaaleja ne nyt sitten ovatkaan. Nyt tässä katsotaan kymmeniä vuosia eteenpäin. Se suuntaa keskustelua vähän toisella tavalla...

”Jos katsotaan maassa käytävää yhteiskunnallista keskustelua, niin kyllähän kaikki tietävät tämän ikärakenteen muutoksen ja sen vaikutuksen jo tähän päivään. Meillä tilanne on sillä tavalla konkreettinen – ja se täytyy seuraavassa hallitusohjelmassa joka tapauksessa ottaa huomioon – että kun vähän vanhojen väestölaskelmien mukaan työikäinen väestö kääntyy jo tämän vaalikauden loppua kohti laskuun, ja meidän peruslaskelma-arviomme on, että jopa työllisyys ja työpanos alkaa vähentyä, niin se käänne tapahtuu jo tämän hallituskauden aikana. Nyt on vielä tavallaan auki sellainen tietynlainen mahdollisuksien ikkuna (kuvio 1), että varautumisen viimeinen silaus voidaan tehdä.”

¹ Liikkumavara-arvio julkistettiin 16.2.2007 – ks. Valtiovarainministeriön kansantalousosasto (2007).

Kuvio 1. Etsikkoaika väestö- ja työllisyyskehityksen mukaan.

Lähde: EU, AWG.

Nyt vaikuttaa kuitenkin siltä, että mediassa ja monien poliitikkojenkin puheenvuoroissa ei muisteta tätä asiaa ollenkaan. Keskustellaan edelleenkin vain yhden vaalikauden veronkevennysvarasta.

”Se huolettaa. Siinä ehkä silmiä sumentaa se vaarallinen vauhtisokeus, että tähän hallituskauteen lähdettiin suhdanteen pohjalta ja nyt ollaan nousukauden huipulla. Nähdään helposti taas se projektio, että huipulla pysytään tästä eteenkin päin. Ei sille voi mitään, että 1980-luvun loppu tulee mieleen. Mielialojen osalta tilanteessa on paljon samaa, vaikka tietysti reunaehdot ovat monella tapaa toiset.

Ei tässä mitään profetioita pidä esittää, että lopputulos olisi samankaltainen kuin se silloin oli, mutta tiettyjä vaaran merkkejä on. Me olemme nyt sellaisessa tilanteessa, ettei taloudellinen kehitys voi jatkua näin voimakkaana. Seuraa joko paha ylikuumeneminen tai vääjäämätön hidastuminen. Parempi olisi, että se olisi hillittyä, pehmeä lasku.”

Pitkän aikavälin skenaario

Miltä pidemmän aikavälin tulevaisuus näyttää teidän laskelmienne valossa? Mikä on perusskenaario?

”Kestävyysskennan perusskenaario perustuu oikeastaan tähän demografiseen skenaarioon. Se on virallinen väestöennuste, josta johdetaan työikäinen väestö. Arvio on se, että meidän rakenteellinen työttömyytemme jäisi 6 prosentin pintaan. Se perustuu asiantuntija-arvioihin. Se on tietysti kriittinen oletus. Sitten on oletus, että työn tuottavuuden kasvussa tapahtuu hidasta vaimenemista, mikä on kohtuullisen realistinen arvio. Nä-

Väestön ikääntyessä työllisyysasteen ja julkisen sektorin tuottavuuden nostaminen ovat yleistä talouskasvua tärkeämpiä tavoitteita.

mä yhdessä merkitsevät, että työpanos supistuu ja työn tuottavuuden kasvu hidastuu pikkuisen, joten BKT:n per capita kasvu tulee hidastumaan (taulukko 1).

Julkisten menojen osalta näissä laskelmissa katsotaan vain ikäsidonnaisia menoja – koulutus-, eläke-, hoito- ja hoivamenoja. Niissä otetaan julkisen sektorin velvoitteet annettuina ja katsotaan sitten peruslaskelmassa, kuinka demografia määrää näiden menojen kehityksen.”

Mitä sitten on takana tässä tuottavuuden nousun hidastumisessa? Siinä varmaan palveluvaltaistuminen ja heikompi tuottavuuskehitys palvelutuotannossa...

”Kyllä, mutta on myös muistettava, että tuottavuusoletuksen variointi ei vaikuta kovin voimakkaasti näihin kestävyyslaskelmiin. Useimmat odottaisivat ehkä suurempaa vaikutusta. Siellä on kuitenkin erilaista indeksointia näissä julkisissa menoissa, ja ehkä se näkyy molemmilla puolilla. Kyllä se on työllisyysasteen kaltainen muuttuja, joka vaikuttaa sekä osoittajaan että nimittäjään (meno- ja tulopuoleen) toisiaan vahvistavasti ja joka on vaikutuksiltaan paljon voimakkaampi.”

Toisin päin ajatellen: jos tuottavuuskehitys on voimakasta yksityisellä sektorilla, niin se vetää palkkoja ylös sekä siellä että myös julkisella sektorilla, ja jos julkisten palvelujen tuotannossa tuottavuus ei kehity yhtä hyvin, niin niiden kustannukset vievät kaksuta yhä suuremman osan. Niinpä se ratkaisu näihin ikääntymisen tuomiin ongelmiin, mitä esimerkiksi Matti Pohjola (2004) on kovasti ajanut takaa – yleinen tuottavuuden nousu – ei menisikään ihan toivotusti.

”Ei, kyllä siinä nimenomaan julkisten palvelujen tuottavuudella on vaikutusta. Se on mielenkiintoinen asia, että sitä ei todella olla tehty yleisessä keskustelussa selväksi. Totta kai tuottavuus on elintason kannalta kaiken a ja o, sehän on ihan selvä, mutta jos ajatellaan ihan julkisen talouden kestävyttä, niin se on todella näin.”

Taulukko 1. Kansantuotteen keskimääräinen kasvuvauhti vuodessa, %.

	1900–2005	2006–2020	2021–2030	2031–2040	2041–2050
Työlliset	0,5 ¹	0,0	-0,4	-0,2	-0,3
Tuottavuus	2,7	2,1	1,9	1,7	1,7
BKT	3,2	2,1	1,5	1,5	1,4

Lähde: EU:n talouspoliittinen komitea.

Jukka Pekkarinen toivoo, että seuraavan vaalikauden talouspoliittista linjaa muotoiltaessa voitaisiin käyttää parasta mahdollista pohjatietoa ja asiantuntemusta.

Yhdessä väestö- ja tuottavuuskehitys aiheuttaa sen, että kokonaistuotanto kasvaa jatkossa hitaammin kuin mitä esimerkiksi viimeisten 100 vuoden aikana keskimäärin. Se on varmastikin näkemys, jota on monen vaikea niellä nyt tänä huippukasvun aikana. Miten luulet tällaisen viestin menevän perille?

"Sehän tässä jännittääkin. Meidän täytyy katsoa sitä. Epäilen, ettei se mene nyt. Eikä taida tässä kiireessä tulla tästä raportista retorisesti vetoavaakaan. Kyllä se vähän hirvittää, ja kun katsoo tätä poliittista keskustelua, mitkä painotukset siellä on..."

Tietysti sitä itse ajattelee, että kun meillä nyt on vuosina 2008–2011 jonkinlainen potentiaalisen tuotannon ura ja siihen 6 prosentin työttömyysasteeseen perustuva rakenteellisen työttömyyden raja, niin keskimääräinen kasvu on 2,4 prosenttia. Useimmat ekonomistit pitävät sitä aika realistisena."

Työttömyys ja tupo

Työministeriön kansliapäällikkö Markku Wallin on juuri puhunut siitä, että olisi mahdollista päästä tätä työttömyysastetta alemmaskin, kun suurin piirtein kissojen ja koirien kanssa etsitään kaikki mahdolliset työvoimareservit, joita on noin 350 000. Jäljelle jäisi sitten lopulta joku 70 000, joita ei olisi mahdollista työllistää. Vaalikauden lopussa työttömyysaste alkaisi viitosella, ellei peräti nelosella.

"Kyllä, siihen pitäisi päästä, mutta on vaarallista tuudittautua siihen, että se tapahtuisi automaattisesti ilman minkäänlaista ylikuumenemistä. Kyllähän tässä matkan varrella se ylikuumenemisriski on. Mitkä ovat ne keinot, joilla tällainen kehitys saataisiin aikaan? Minusta sen pitäisi olla olennainen osa seuraavan vaalikauden hallitusohjelmaa."

Keskustelussa usein unohdetaan se ero, mikä on elintason nousun ja sen nousun jakaantumisen välillä. Jos sitä nousua on jakamassa entistä suurempi joukko ikääntyneitä suhteessa työikäisiin, niin yleinen elintason nousu ei välttämättä ratkaise yhtään mitään. Mutta eläkejärjestelmähän on nyt luotu sillä tavalla, että itse asiassa eläkeläisten elintaso suhteessa työikäisiin putoaa.

"Kyllä, se tapahtuu elinikäkorjauksella. Mutta toinen samaan suuntaan vaikuttava ja minusta sekä taloudellisesti että sosiaalisesti hyväksyttävämpi keino on työllisyysasteen kohottaminen työuran pitenemisen kautta."

Matti Pohjolan teesi on, että se on vaikeampi tie kuin tuottavuuden nostaminen.

"Nehän vaikuttavat todella eri tavalla. Toinen on elintasotekijä ja toinen on julkisia vastuita säätelevä tekijä."

² NAIRU = Non-Accelerating Inflation Rate of Unemployment = työttömyysaste, jonka alittaminen johtaa inflaation kiihtymiseen.

Miten sitten tämä pitkäaikaistyöttömyyden viimeaikainen väheneminen, onko se erityistoimenpiteiden ansiota vai johtuuko se siitä, että nyt sitten kaivetaan niistäkin niitä työllistyviä esiin?

”Sekä että varmaan, mutta totta kai siinä ovat nämä erityistoimenpiteet, kun kunnille on annettu erilaiset kannustimet pistää työmarkkinatuella olevia aktivoiviin toimiin. Mutta luultavasti mitä tiukemmat ovat työmarkkinat sitä enemmän alkaa ”vähemmän kurantti” työvoimakin kelvata. Näinhän se aina on. Mutta kestääkö talous kokonaisuutena sellaisen paineen ilman ylikuumenemista, se on ydinkysymys. Pitäisi luoda edellytykset sille, että kohtuullisella vauhdilla se kestäisi. Onhan se 6 prosenttia liian korkea työttömyysaste meille pysyvästi. Vaikka se sisältyykin meidän peruslaskelmaamme, ei se ole suositus vaan paras arvaus siitä, jos ei mitään tehdä.”

Mikä rooli olisi ensi syksyn tuporatkaisulla tässä?

”Aiemminhan meillä tupon rooli oli kanavoida ostovoimaa tukevat veronkevennykset, mutta jatkossa enenevässä määrin sen rooli on olla yksi keino alentaa rakenteellisen työttömyyden rajaa. Jos sitä ajattelee NAIRUna², niin totta kai siinä palkka-koordinaatio on yhtenä suhteellisen tehokkaana tekijänä. Meillä ei toimi se linkki mikä toimii Ruotsissa, että keskuspankki ja työmarkkinajärjestöt ovat keskenään pelissä ja tupolla säädellään korkoa, mutta kyllä meilläkin säädellään kilpailukykyä.”

Millä tavalla tupolla hillitään sitä ylikuumenemista?

”Kyllä se tapahtuu sikäli jos palkkahillintä onnistuu, mutta siinä on tehty aiemmin meillä säännönmukaisesti ne virheet, että on luotettu tässä suhteessa pelkästään tupoon. Eihän se pelkällä tupolla onnistu, vaan kyllähän se on yleensä talouspolitiikan vastuulla, ja se tarkoittaa silloin tietysti finanssipolitiikkaa.”

Esimerkiksi 1980-luvun lopulla meillä oli 10 prosentin palkankorotuksia...

”Niin, ja silloinhan meillä oli korko kiinnitetty, ja meillä oli vain finanssipolitiikka. Ne ovat vain hurskaat terveiset tupolle, jos ajatellaan, että todella talous käy kuumana ja toivotaan palkkojen hillintää...”

Pidätkö realistisena sellaista asetelmaa, että meillä finanssipolitiikka ottaisi tavallaan keskuspankin roolin niin, että se rokottaisi ylisuuria palkankorotuksia veronkorotuksilla?

”Tästä käytiin aikanaan keskustelua. Sitä on turha mennä ennakoimaan. Meillä on säilynyt hyvä tasapaino tässä suhteessa. Sanoisin kuitenkin, että tietyt ainekset meillä itse asiassa on

Veronkevennyksillä on nyt entistä vaikeampi lisätä työllisyyttä.

tässä veropolitiikan ja tupon yhteenkytkenässä, mutta ne ovat olleet käytössä toisessa tarkoituksessa.”

Yksi poliittisessa keskustelussa esille tuleva asetelma on veronkevennyksien ja menolähtöjen jako tässä suhteessa eli miten niillä vaikutetaan työllisyyteen. On niitä, jotka

katsovat, että veronkevennyksillä on ollut tähän asti huomattava vaikutus työllisyyteen ja on jatkossakin, ja sitten on niitä, jotka haluavat lisätä reilusti panostuksia aktiiviseen työvoimapolitiikkaan tai julkisen sektorin työllistämiseen.

”En oikeastaan halua puuttua tähän kysymyksen nyt kuin yhdeltä osin: kasvuregiimi muuttuu. Laman jälkeen pitkälle 2000-luvun puolelle saakka elimme kysyntävetoisen kasvun aikaa. Oli kapasiteettia käyttämättömänä, ja se tuli käyttöön kysynnän tahdissa. Nyt me siirrymme kurantin työvoiman tarjonnan määräämään kasvuun. Tarjontapuoli rajoittaa kasvua.

Kyllä minusta silloin myös veropolitiikan mahdollisuudet täytyy arvioida ihan toisin. Minusta tutkijakeskustelussa on hämmästyttävän epäselvästi välittynyt se fakta, että veronkevennyksien suosiolliset vaikutukset ovat olleet nimenomaan ostovoima- ja kysyntävaikutuksia. Tästä eteenpäin enemmän painoa pitää panna tarjontavaikutuksille, jotka tietysti ovat kaiken saatavissa olevan tutkimuksen mukaan monta kertaluokkaa pienempiä. Minusta tämä regiimin muutos pitäisi nyt nähdä ja kaikkien ottaa ainakin keskeiseksi kysymykseksi.”

Ikääntymisen paineet ja laskelmien epävarmuus

Mitkä sitten ovat pelivaralaskelmissa ikääntymisen aiheuttamat menopaineet? Onko niissä mitään uutta?

”Ei sinänsä mitään, ne ovat nykytasosta lähtien viisi prosenttiyksikköä BKT:stä, joka toteutuu käytännössä jo vuoteen 2030 mennessä (taulukko 2). Kestävyys tarkoittaa sitä, että nykyisillä veroasteilla julkinen velka vakautuu lähelle kuuttakymmentä prosenttia BKT:stä. Vuosikymmenen vaihteessa kestävyuden edellyttämä koko julkisen talouden ylijäämätavoite asettuisi runsaaseen neljään prosenttiin BKT:stä.

Meidän peruslaskelmassamme on virkamieskehykset ja tehdyt päätökset sekä muuttumaton palkkatulojen veroaste eli inflaatiotarkistuksia huomattavasti suuremmat veronkevennykset. Sehän on aika järkevä lähtökohta, että palkkaverotus ei keskimäärin ottaen kiristy vaan pysy ennallaan. Tämä johtaisi vaalikauden lopulla noin kahden prosentin ylijäämään. Siitä syntyy noin yhtä prosenttia BKT:stä vastaava, siis noin kahden miljardin euron luokkaa oleva kestävyysvaje.”

Taulukko 2. Ikäsidonnaiset julkiset menot suhteessa kokonaistuotantoon, %.

	2005	2010	2020	2030	2040	2050
Eläkkeet	11,5	12,5	14,3	15,5	15,4	15,2
Sosiaali- ja terveys- palvelut	7,4	7,7	8,4	9,4	10,0	10,1
Sairausvakuutus	2,5	2,7	3,0	3,2	3,3	3,3
Opetus	6,1	5,7	5,6	5,6	5,5	5,4
Työttömyys	1,7	1,5	1,3	1,0	1,0	1,0
Yhteensä	29,2	30,1	32,6	34,7	35,2	35,0

Teillä on kuitenkin siellä sekä huonompi että parempi kehitysvaihtoehto...

"Kyllä muttei kovin näkyvästi. Se perustuu tähän perusvaihtoehtoon. Totta kai asiat olisivat paljon paremmin, jos työllisyysaste nousisi lähelle 75 prosenttia suhteellisen nopeasti. Se olisi keskeinen ehto paremmalle vaihtoehdolle."

Kestävyytlaskelmien oletukset koskevat kymmenien vuosien kehitystä eteenpäin. Siinä mielessä ne tuntuvat monesti aika lailla hatusta vedetyiltä. Miten me voimme perustella sellaisia oletuksia? Epävarmuus on nyt erittäin suurta. Joissakin talouspolitiikan optimointitarkasteluissa päädytään siihen, että silloin kun epävarmuus on suurempaa, kannattaa olla varovaisempi. Senkö takia on syytä olla varovaisempi talouden kehityksen suhteen kuin mitä se kehitys viime ajat tai historiassa on ollut?

"Kyllä tämä peruslähtökohta täytyy muistaa. Totta kai se laskelmien herkkyyden pitää aina olla mielessä. Luulen, että tässä olemme aika konkreettisesti sellaisen asian kanssa tekemisissä, että jos kehitys menee paremmin, niin on sitten todella helppo tehdä korjaukset niihin kohtiin, joita epävarmuus ja varovaisuus ovat tuoneet."

Mitä tekemistä tällä varovaisuudella sitten on VM:n kirstunvartijan roolin kanssa eli ikään kuin viran puolesta ollaan hyvin varovaisia?

Se juontaa siitä samasta seikasta. Se on osa näitä julkisen hallinnon instituutioita, joista alussa puhuttiin. Tällainen perälauta on hyvä olla yhteiskunnallisessa keskustelussa. Sen tasapainottamiseksi tarvitaan tällainen – jos kauniisti sanotaan – "independent voice". Se palautuu myös tuonne Keynesin ajatukseen, että kyllä tässä mielessä riippumattomuudella on yhteiskunnallinen funktionsa. Konservatiivisuudeksikin sitä voi sanoa. Se on sitä lyhytnäköisyyden vastaisuutta. ■

KIRJALLISUUS

Pohjola, M. (2004), Talouskasvun puolustus, *Talous & Yhteiskunta*, 32:4, 32–37.

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto (2007), *Julkisen talouden liikkumavara*, Valtiovarainministeriön kansantalousosaston julkaisu 4/2007.

Wyplosz, C. (2005), Fiscal Policy: Institutions versus Rules, *National Institute Economic Review*, 191, 70–84. www.wyplosz.eu/fichier/niesr.pdf .